GDYNIA W BUDOWIE

MAPA TEKSTY O NASZYCH KRAWSZYCH BUDYNKACH XX W.

Heineken Open'er Festival

MUZEUM sztuki nowoczesnej w warszawie

GDYNIA W BUDOWIE

MAPA TEKSTY ONDREJ KAMSZARCH

BOHEMIANCH XX W.

Heineken Open'er Festival

MUZEUM SZTUKI NOWOCZESNEJ W WARSZAWIE

Mapka, którą trzymasz w ręku to część wspólnego projektu Heineken Open'er Festival i Muzeum Sztuki Nowoczesnej w Warszawie.

Projekt GDYNIA W BUDOWIE jest nawiązaniem do organizowanego przez Muzeum festiwalu WARSZAWA W BUDOWIE, który odbywa się corocznie od 2009 roku. Samo Muzeum za tymczasową siedzibę obrało pawilon dawnego domu meblowego Emilia, wpisując się w modernistyczną tradycję polskiej architektury.

Zobacz mapy na google maps:

http://goo.gl/CxgD6

Muzeum Sztuki Nowoczesnej w Warszawie
ul. Pańska 3, 00-124 Warszawa
tel.: + 48 22 596 40 10
web: www.artmuseum.pl

ALTER ART

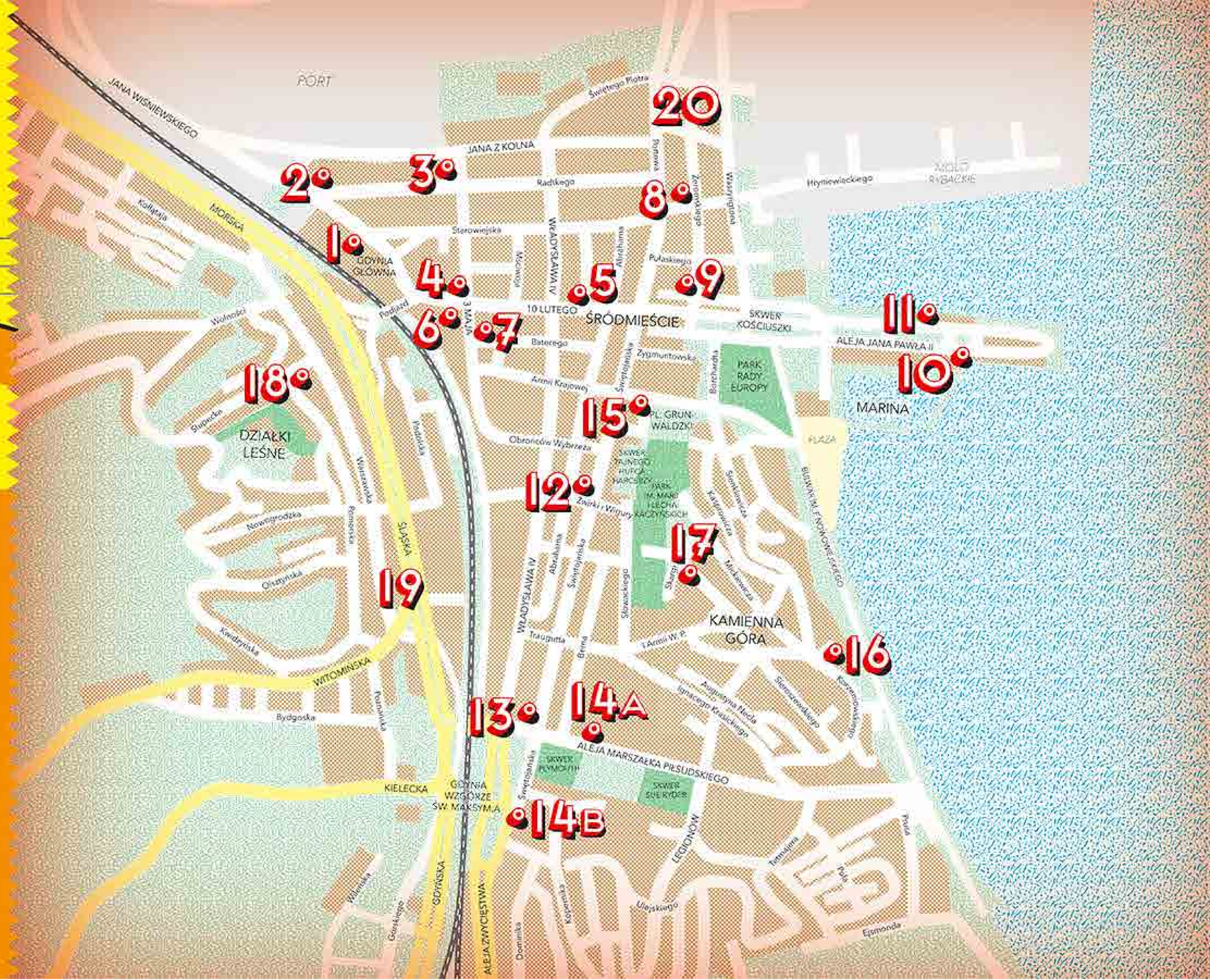

i oddzielnej rybnej, najbardziej charakterystyczną z racji parabolicznego dachu jest hala główna - przeznaczona do sprzedaży jarzyn,

owoców i drobiu. Nowoczesna konstrukcja hali oparta została na dziewięciu monumentalnych stalowych łukach, pomiędzy którymi rozmieszczono wielkie doświetlające wnętrze okna. Całkowicie przeszklona została również szczytowa ściana budynku. Istnieje sugestia jakoby architekci projektując hale wzorowali się na hangarze paryskiego lotniska autorstwa Le Corbusiera.

4. BIUROWIEC ZUS, UL. 10 LUTEGO 24

Mieszkalno-biurowy budynek Zakładu Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych (później ZUS) wybudowany został w latach 1934-1936. Jego autor Roman Piotrowski, architekt i polityk warszawski, współpracował w tym czasie z ZUPU również przy innych realizacjach, m.in. jako współautor osiedla domków jednorodzinnych na Żoliborzu w Warszawie, 1935. Gmach składa się z dwóch zestawionych

ze sobą brył o różnych wysokościach. Charakterystyczne przez mocno wyeksponowany zaokrąglony narożnik, nawiązujący do form okrętu, jest zwłaszcza niższe skrzydło południowe. Do niego od strony wschodniej przylega siedmiopiętrowy prosty blok. Gładkie elewacje budynku opinają typowe dla modernizmu ciągłe pasy okien. Na parterze od strony ul. 10 lutego mieściły się sklepy, od ul. 3 maja słynna kawiarnia „Café Bałtyk" której stałymi gośćmi byli Boy-Żeleński, Zofia Nałkowska i Melchior Wańkowicz.

5. POCZTA GŁÓWNA, UL. 10 LUTEGO 10

Budynek Poczty Polskiej to jeden z najwcześniejszych modernistycznych gmachów w Gdyni. Zaprojektowany został w 1928 r. przez parę warszawskich architektów - Juliana Putermana-Sadłowskiego i Antoniego Miszewskiego. Architekci zastosowali tu częste dla architektury modernistycznej zróżnicowanie wysokości poszczególnych części budynku. Asymetryczna bryła ozdobiona była wieloma elementami w stylu art deco, m.in. dwoma zegarami stykającymi się w narożniku „wieży",

ciemnych gładkich ścian. Wyjątek stanowił narożnik pierwszej kondygnacji, sprawiający wrażenie nadwieszonego nad cofniętym, przeszklonym parterem. Od strony ul. 10 lutego całkowicie zabudowany, od ul. 3 maja z wielkim poprowadzonym pod kątem przeszkleniem. Charakterystyczna jest nadbudówka ostatniej kondygnacji przykryta falującym daszkiem.

7. ZESPÓŁ MIESZKANIOWY BGK, UL. 3 MAJA 27/31

Budynek mieszkalny Funduszu Emerytalnego Pracowników Banku Gospodarstwa Krajowego zaprojektowany został w połowie lat 30. przez Stanisława Ziołowskiego, autora szeregu gdyńskich willi i kamienic czynszowych utrzymanych w stylu międzynarodowym. Największy pod względem kubatury gmach mieszkalny w międzywojennej Gdyni powstawał w trzech etapach i składa się trzech oddzielnych budynków zespolonych ze sobą od zewnątrz. Architekt zastosował tu rozwiązania typowe dla późnego funkcjonalizmu: najwyższe kondygnacje zostały cofnięte, jasną, kamienną elewację rozcinają poziome pasy

okien, a balkony i wejścia do budynku umieszczone są we wnękach. Charakterystycznym elementem budowli jest jego walcowata wieżyczka – motyw chętnie stosowany w architekturze Gdyni z racji popularności w portowym mieście stylu okrętowego, nawiązującego do wyglądu statków. W piwnicach budynku znajdują się schrony przeciwlotnicze, pod podwórzem zaś jedyny wybudowany w międzywojennej Gdyni podziemny garaż.

8. BUDYNEK YMCA, UL. ŻEROMSKIEGO 26

Gdyńska siedziba YMCA (Związku Chrześcijańskiej Młodzieży Męskiej), wybudowana została w latach 1948-1951 wg projektu warszawskich architektów Stefana Kozińskiego i Bohdana Damięckiego. Choć realizowany po wojnie, budynek utrzymany jest w duchu modernizmu. Uwagę zwracają: zakomponowana pasowo ceglana fasada o miękkiej, falistej linii od strony ul.Żeromskiego oraz przerzucony nad ulicą

łącznik z charakterystyczną, zwarokowatą konstrukcją przeszklonych

Autorami projektu Domu Żeglarza, mieszczącego dzisiaj Akademię Morską, oraz przebudowy Mola Północnego, przy którym znajduje się gmach, są Bohdan Damięcki i Tadeusz Sieczkowski. Dom Żeglarza Polskiego służyć miał za nowoczesne, reprezentacyjne centrum Polskiej

Żeglugi. Projektując go, architekci nadali mu wygląd okrętu zacumowanego w porcie. Tzw. „styl okrętowy", w jakim utrzymany jest Dom Żeglarza, nawiązuje do wyglądu okrętu poprzez okrągłe okienka, maszty itp. W tym projekcie widoczne jest to zwłaszcza w partii środkowej – zaokrąglona nadbudówka stylizowana jest na dziób statku, jej zadaszenie zaś przypomina mostek kapitański.

11. DWORZEC ŻEGLUGI PRZYBRZEŻNEJ, AL. JANA PAWŁA II 2

Dworzec Żeglugi Przybrzeżnej na Molo Południowym zbudowany został w latach 1973-75, według projektu Lecha Zaleskiego, autora m.in sąsiadującego z dworcem budynku Gdyńskiego Akwarium (1967-70), czy kontynuującego międzywojenne koncepcje, projektu na Forum Morskie z lat 50. Zarówno gmach dworca jak i akwarium są świetnymi

przykładami architektury tzw. późnego modernizmu. Dopasowany skalą i charakterem do nadmorskiego krajobrazu, budynek dworca zakomponowany jest horyzontalnie wzdłuż nabrzeża. Charakterystyczne jest wyrzucenie na zewnątrz elementów konstrukcyjnych, w tym klatek schodowych. Uwagę zwracają również wielkie odsłonięte przeszklenia narożnika.

12. KAMIENICA ALBINA I MARIANNY OŁOWSKICH, UL. ŚWIĘTOJAŃSKA 68

Kamienica Ołowskich to kolejne dzieło specjalizującego się w luksusowym budownictwie mieszkalnym Zbigniewa Kupca. Budynek powstał w 1936 roku. Zakomponowany z dwóch niejako przenikających się ze sobą części – prostopadłościennej i zaokrąglonej. Poziome pasy

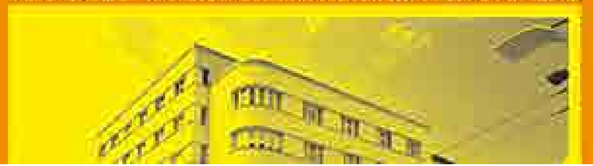

narożnika doświetlają ogrody zimowe. Wolny parter wspierają filary. W uskoku ostatniej kondygnacji – taras. Charakterystycznymi elementami kamienicy są rzędy zaokrąglonych balkonów układające się w „morskie fale". We wnętrzu uwagę przykuwają barwne kompozycje posadzek holu i klatki schodowej, przypominające malarstwo konstruktywistyczne.

14.A/14.B ZESPOŁY MIESZKANIOWE ZUPU UL. PIŁSUDSKIEGO 50/UL. ŚWIĘTOJAŃSKA 139

Bogdan Lachert, jeden z najwybitniejszych polskich architektów XX w., specjalizujący się w projektowaniu nowoczesnych funkcjonalnych domów, zrealizował w Gdyni na początku lat 30. dwa zespoły budynków mieszkalnych dla pracowników Zakładu Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych. Zarówno w dwóch budynkach przy ul. Piłsudskiego, jak i w składającym się z trzech bloków zespole

przy Świętojańskiej, dostrzegamy rozwiązania typowe dla budownictwa finansowanego przez inwestorów społecznych. Proste, cztero- i pięciokondygnacyjne bloki mieszczą po kilkadziesiąt mieszkań o różnej wielkości, spełniając postulat nagłaśnianego przez architektoniczną awangardę „mieszkaniowego minimum". Na parterach zamiast sklepów znajdują się mieszkania. Skromną elewację budynków urozmaicają tylko rytmicznie rozmieszczone balkony o zaokrąglonych narożnikach i klinkierowa okładzina cokołów. Przestrzeń pomiędzy blokami zajmuje zieleniec – miejsce odpoczynku dla mieszkańców.

15. KAMIENICA WIESŁAWA TUCHOŁKI, UL. ARMII KRAJOWEJ 9

Autorem projektu tej luksusowej kamienicy z 1936 roku jest Zbigniew Kupiec. Kompozycja bryły budynku to przenikające się wzajemnie prostopadłościany o różnych wysokościach. Zróżnicowanie wysokości poszczególnych części oraz cofnięcie ostatnich kondygnacji to typowe cechy modernizmu. Uwagę zwraca ekspresyjnie zakomponowany narożnik nie – jak często przypadku gdyńskich kamienic – miękko zaokrąglony, lecz prostokątny, podkreślony zastosowaniem wielkich przeszkleń

w postaci narożnikowych okien. Kanciastość formy uwypuklona została dodatkowo przez skontrastowanie narożników z obłą witryną parteru. Budynek realizuje część postulatów corbusierowskich. Uwzględniono

SNIEWSKIEGO
JANA Z KOLNA
Portowa
Zeromskiego
Waszyngtona
Hryniewieckiego
MOLO RYBACKIE
Radtkego
Kołłątaja
MORSKA
Starowiejska
WŁADYSŁAWA IV
Abrahama
Pułaskiego
GDYNIA GŁÓWNA
Mściwoja
Podjazd
3 MAJA
10 LUTEGO
ŚRÓDMIEŚCIE
SKWER KOŚCIUSZKI
Wolności
Batorego
ALEJA JANA PAWŁA II
Zygmuntowska
Świętojańska
Borchardta
PARK RADY EUROPY
Armii Krajowej
MARINA
Słupecka
DZIAŁKI LEŚNE
Podolska
PL. GRUNWALDZKI
PLAZA
Obrońców Wybrzeża
SKWER TAJNEGO HUFCA HARCERZY
BULWAR IM. F. NOWOWIEJSKIEGO
Warszawska
Sienkiewicza
Żwirki i Wigury
PARK IM. MARII I LECHA KACZYŃSKICH
Kasprowicza
Nowogrodzka
Pomorska
ŚLĄSKA
Mickiewicza
Olsztyńska
Skargi
Słowackiego
KAMIENNA GÓRA
Traugutta
Berna
I Armii W. P.
Kwidzyńska
WITOMIŃSKA
Sieroszewskiego
Korzeniowskiego
Augustyna Necla
Ignacego Krasickiego
Poznańska
Bydgoska
ALEJA MARSZAŁKA PIŁSUDSKIEGO
SKWER PLYMOUTH
SKWER SUE RYDER
KIELECKA
GDYNIA WZGÓRZE ŚW. MAKSYM.A
2°
3°
8°
1°
4°
5°
9
6°
7
11°
10°
18°
15°
12°
17°
19
16
13°
14A
14B

GDYNIA W BUDOWIE

miasto morza, marzeń i młodych

Gdynia jest jedynym polskim miastem którego tożsamość w pełni zbudowana została na morzu. Miastoport, pełne nowoczesnych domów okrętów, jest symbolem modernizacyjnych marzeń dwudziestolecia międzywojennego i ich realizacji. Świadectwem ówczesnych gospodarczych i kulturowych II Rzeczpospolitej. Morską stolicą kraju, oknem Polski na świat.

Historia Gdyni nierozłącznie wiąże się z budową portu mającego zapewnić Polsce dostęp do szlaków morskich oraz bazę dla marynarki wojennej. Począwszy od 1926 roku, kiedy dawnej rybackiej wiosce nadano prawa miejskie, Gdynia zaczyna się dynamicznie rozwijać, a jej architektura odzwierciedla aspiracje i potencjał nowoczesnego społeczeństwa.

To miasto morza, marzeń i młodych. Było to widać już w latach 30., gdy około 2/3 mieszkańców miasta miało mniej niż 30 lat, a przyrost demograficzny był tu niemal dwukrotnie wyższy niż w pozostałej części kraju. Miasto odmładza się każdego lata dzięki coraz chętniej przyjeżdżającym tu turystom i festiwalowej publiczności.

Idea stworzenia miasta otwartego na morze towarzyszyła budowniczym Gdyni od samego początku. Stworzenie w Śródmieściu reprezentacyjnej dzielnicy skierowanej ku Bałtykowi obecne było już w pierwszym planie urbanistycznym miasta z 1926 roku. Do zasadniczych w pierwotnym kształcie projektów powrócono w latach 30., kiedy to władze miasta bardziej niż kiedykolwiek zaczęły zastanawiać się nad jego kształtem symbolicznym przedstawiającym jako morskiej stolicy Polski. Z wielkim rozmachem rozpoczęto budowę serca Gdyni – jej Dzielnicy Reprezentacyjnej, której trzon stanowiła oś otwierająca centrum miasta na morze. Tworzył ją układ: Skwer Kościuszki – ul. 10 lutego – Molo Południowe. Oś ta łączyć miała architektoniczne Śródmieście z portem i morzem. Formułowano ją według zasady: „granicą otwartą w kamieniu zetknąć z wodą tworząc całość o głębokiej wartości i symbolice”. Mimo, iż do wybuchu wojny nie zdołano ukończyć tego perfekcyjnego projektu, a do koncepcji powrócono później bezskutecznie, powstały zespół stanowi wyjątkowy przykład urbanistyczno-przestrzennego projektowania zarówno w skali Polski jak i Europy.

1. DWORZEC GDYNIA GŁÓWNA PKP, PL. KONSTYTUCJI 1

Dla większości osób odwiedzających Gdynię pierwszy kontakt z jej architekturą ma miejsce na dworcu PKP. Sam gmach, choć nosi cechy przedwojennego modernizmu – podkreślić tu należy zwłaszcza układ funkcjonalny obiektu – wzniesiony został w latach 50. i utrzymany jest w duchu realizmu socjalistycznego. Jego projektant, Wacław Tomaszewski, to znany architekt gdyński, profesor Politechniki Gdańskiej, autor szeregu budynków użyteczności publicznej i kamienic w międzywojennej Gdyni. Podobnie jak w przypadku innych swoich realizacji, w projekcie dworca Tomaszewski chętnie stosuje dekoracje

nawiązujące do stylistyki sztuki Art Deco. Na uwagę zasługują malowidła sufitowe w dawnej restauracji dworcowej, przedstawiające słońce, znaki zodiaku czy symbolizujące podróż znaki autorstwa Juliusza Studnickiego oraz szklane mozaiki ścienne w hallach dworca w tematyce morskiej i kolejowej projektu malarki Teresy Pągowskiej. Gmach Tomaszewskiego stanął w miejscu zniszczonego w 1945 budynku dworca z lat dwudziestych. Przedwojenny dworzec projektu Romualda Millera utrzymany był w stylu narodowo-dworkowym, jego bryła przypominała zmodernizowany polski dwór szlachecki. Zgoła odmienną formę gdyńskiego dworca zaproponował w 1923 artysta Władysław Strzemiński. Czołowy polski konstruktywista stworzył nowoczesny projekt – dynamiczną kompozycję czterech zestawionych ze sobą prostopadłościanów. Koncepcja Strzemińskiego, równo 50 lat późniejszy, łączy swoją prostotą i radykalizmem przeniesienia suprematystycznej, abstrakcyjnej sztuki w skalę architektoniczną. Projekt znany jest dziś jedynie z fotografii.

2. SĄD REJONOWY, PL. KONSTYTUCJI 5

Gmach Sądu Rejonowego w Gdyni jest jednym z najbardziej rozpoznawalnych symboli nowoczesności tego miasta. Zaprojektowany został przez wybitnego warszawskiego architekta, Zbigniewa Karpińskiego, autora m.in. zabudowy Ściany Wschodniej ul. Marszałkowskiej w Warszawie, we współpracy z architektami Romanem Sołtyńskim i Tadeuszem Sieczkowskim. Budowę gmachu o wielu założeniach [illegible]. W 1936 roku wprowadziły się do niego Sąd Okręgowy i Sąd Grodzki oraz prokuratura. Pierwotnie mieścił on również mieszkania dla urzędników sądowych. Monumentalna architektura budynku podkreślać miała rangę urzędujących się w nim urzędów. Gmach składa się z dwóch części – frontowej z dwoma symetrycznymi skrzydłami oraz północnej – tylnej – od strony ul. Jana z Kolna. Nowoczesny gmach wzniesiony po lekko łukowatej części głównej, przeszklonej została w partii środkowej rysunkiem z wysokich okien klatek schodowych wejścia do budynku. We wnętrzu zachowały się oryginalne elementy wyposażenia, na przykład drewniane ławy w hallach oraz przy salach rozpraw.

3. MIEJSKIE HALE TARGOWE, UL. WÓJTA RADTKEGO 36

Zrealizowany według projektu zespołu Millera i Stefana Reychmana zespół gdyńskich hal targowych to jeden z najciekawszych przykładów polskiego modernizmu. Zespół trzech budynków: hali owocowo-warzywnej, przylegającej do niej przebudowanej hali mięsnej i oddalonej hali rybnej, wyróżnia charakterystyczna z racji parabolicznego dachu jest hala główna – przeznaczona do sprzedaży warzyw

owoców i drobiu. Nowoczesna konstrukcja hali oparta została na dziewięciu monumentalnych stalowych łukach, pomiędzy którymi rozmieszczono wielkie doświetlające wnętrze okna. Całkowicie przeszklona została również szczytowa ściana budynku. Istnieje sugestia jakoby architekci projektując hale wzorowali się na hangarze paryskiego lotniska autorstwa Le Corbusiera.

4. BUDYNEK ZUS, UL. 10 LUTEGO 24

Mieszkalno-biurowy budynek Zakładu Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych (później ZUS) wybudowany został w latach 1934-1936. Jego autor Roman Piotrowski, architekt i polityk warszawski, współpracował w tym czasie z ZUPU również przy innych realizacjach, m.in. jako współautor osiedla domków jednorodzinnych na Żoliborzu w Warszawie, 1935. Gmach składa się z dwóch zestawionych

ze sobą brył o różnych wysokościach. Charakterystyczne przeszklenie wyeksponowany zaokrąglony narożnik, nawiązujący do form okrętu, jest zwłaszcza ozdobą skrzydła południowego. Od strony ul. Władysława IV przylega siedmiokondygnacyjny gmach biur. Gładkie elewacje budynku ujmują typowe dla modernizmu ciągłe pasy okien. Na parterze od strony ul. 10 lutego mieściły się sklepy, od ul. 3 maja słynna kawiarnia „Café Bałtyk”, której stałymi gośćmi byli Boy-Żeleński, Zofia Nałkowska i Melchior Wańkowicz.

5. POCZTA GŁÓWNA, UL. 10 LUTEGO 10

Budynek Poczty Polskiej to jeden z najważniejszych modernistycznych gmachów w Gdyni. Zaprojektowany został w 1928 r. przez parę warszawskich architektów – Juliana Putermana-Sadłowskiego i Antoniego [illegible]. Architekci zastosowali tu częste dla architektury modernistycznej zróżnicowanie wysokości poszczególnych części budynku. Asymetryczna bryła ozdobiona była wieloma elementami w stylu art deco, m.in. dwoma zegarami [illegible].

Gmach szybko okazał się za mały na pomieszczenie urzędów pocztowych i telegraficznych prężnie rozwijającego się miasta. W 1928 roku zdecydowano o dobudowie dwóch pięter do różnych części, powodując zwiększenie wysokości całego budynku. Symetryczną bryłę dobudowano już tylko zastosowano płaskorzeźbą z orłem nad wejściem. [illegible] Charakterystyczną cechą budynku są wielkie okna oraz prosty gzyms oddzielający wysoki parter od wyższych kondygnacji.

6. DOM RZEMIOSŁA, UL. 10 LUTEGO 33

Prace nad budową nowego Domu Rzemiosła, mającego spełniać rolę siedziby wszystkich organizacji rzemieślniczych w Gdyni trwały od końca lat pięćdziesiątych. Do realizacji przyjęto projekt absolwenta Wydziału Architektury Politechniki Wrocławskiej, Henryka Olgierda Dezora. Ukończony w 1963 roku narożny budynek u zbiegu ul. 10 lutego i 3 maja częściowo realizował międzywojenne postulaty nowoczesnej architektury Le Corbusiera: był wsparty na słupach i posiadał taras na dachu. Zakomponowaną poziomo na wzór sąsiednich, przedwojennych budynków elewację, ozdobiły naprzemiennie wstęgi okien o szerokim układzie szprosów. Ważne dla kompozycji fasady były też pasy

ciemnych gładkich ścian. Wyjątek stanowi narożnik pierwszej kondygnacji, sprawiający wrażenie nadwieszonego nad cofniętym, przeszklonym parterem. Od strony ul. 10 lutego całkowicie zabudowany, od ul. 3 maja z wlotem pozostawionym pod kątem przeszklonym. Charakterystyczna jest nadbudówka ostatniej kondygnacji przykryta łukującym daszkiem.

7. ZESPÓŁ MIESZKANIOWY BGK, UL. 3 MAJA 27/31

Budynek mieszkalny Funduszu Emerytalnego Pracowników Banku Gospodarstwa Krajowego zaprojektowany został w połowie lat 30. przez Stanisława Ziołowskiego, autora szeregu gdyńskich willi i kamienic czynszowych utrzymanych w stylu międzynarodowym. Największy pod względem kubatury gmach mieszkalny w międzywojennej Gdyni powstawał w trzech etapach i składa się z trzech oddzielnych budynków zespolonych ze sobą od zewnątrz. Architekt zastosował tu rozwiązania typowe dla późnego funkcjonalizmu: najwyższe kondygnacje zostały cofnięte, jasną, kamienną elewację rozcinają poziome pasy

okien, a balkony i wejścia do budynku umieszczone są we wnękach. Charakterystycznym elementem budowli jest jego walcowata wieżyczka – motyw chętnie stosowany w architekturze Gdyni z racji popularności w pewnym miejscu stylu okrętowego, nawiązującego do wyglądu statków. W piwnicach budynku znajdują się schrony przeciwlotnicze, pod podwórzem zaś jedyny wybudowany w międzywojennej Gdyni podziemny garaż.

8. BUDYNEK YMCA, UL. ŻEROMSKIEGO 26

Gdyńska siedziba YMCA (Związku Chrześcijańskiej Młodzieży Męskiej), wybudowana została w latach 1948-1951 wg projektu warszawskich architektów Stefana Kozińskiego i Bohdana Damięckiego. Choć realizowany po wojnie, budynek utrzymany jest w duchu modernizmu. Uwagę zwracają: zakomponowana poziomo fasada o miękkiej, falistej linii od strony ul. Żeromskiego oraz przerzucony nad ulicą

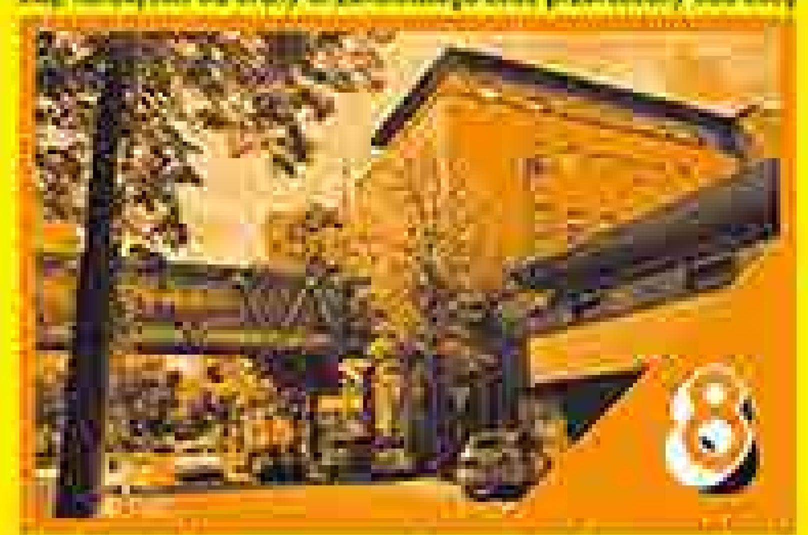

łącznik z charakterystyczną, zygzakowatą konstrukcją przeszklonych ścian. Opływowy kształt, wygięty układ okien wyznaczający pierwszej kondygnacji i „zadarte” zaokrąglenie, upodabniającą tę część budynku do statku, na który wejść można przez pomost – łącznik. Ciekawym elementem budynku są zastosowane na dachach płaszczyznach lukfery.

9. KAMIENICA ADAMA JURKOWSKIEGO, SKWER KOŚCIUSZKI 16

Luksusowa kamienica poznańskiego profesora farmacji Adama Jurkowskiego zbudowana została w 1938 roku według projektu Zbigniewa Kupca i Tadeusza Kossaka. Ten słynny duet architektów wzniósł w międzywojniu kilkadziesiąt obiektów na terenie Gdyni, głównie reprezentacyjnych willi i prestiżowych kamienic mieszkalnych. Frontowa bryła domu Jurkowskiego wyróżnia się opracowaniem fasady. Rozdzielającą biegnące na całej szerokości wstęgi okien naprzemiennie z pasami ścian licowanych efektowną okładziną z płytek. W rozplanowaniu wnętrza uwagę zwraca wewnętrzny hall, do którego światło doprowadzone zostało przez przeszklenia w tylnej ścianie budynku. Architekci zrealizowali tu najważniejsze z pięciu punktów nowoczesnej architektury Le Corbusiera: wolny plan, wstęgowe okna i słupy w parterze.

10. DOM ŻEGLARZA POLSKIEGO, AL. JANA PAWŁA II 3

Autorami projektu Domu Żeglarza, mieszczącego dzisiaj Akademię Morską, oraz przebudowy Mola Północnego, przy którym znajduje się gmach, są Bohdan Damięcki i Tadeusz Sieczkowski. Dom Żeglarza Polskiego służyć miał za nowoczesne, reprezentacyjne centrum Polskiej

Żeglugi. Projektując go, architekci nadali mu wygląd okrętu zacumowanego w porcie. Tzw. „styl okrętowy”, w jakim utrzymany jest Dom Żeglarza, nawiązuje do wyglądu okrętu poprzez okrągłe okienka, maszty itp. W tym projekcie widoczne jest to zwłaszcza w partii środkowej – zwieńczonej nadbudówką stylizowaną na dziób statku, jej zakończenie zaś przypomina mostek kapitański.

11. DWORZEC ŻEGLUGI PRZYBRZEŻNEJ, AL. JANA PAWŁA II 2

Dworzec Żeglugi Przybrzeżnej na Molo Południowym zbudowany został w latach 1973-75, według projektu Jacka Zaleskiego, autora m.in. współdziałającego z dworcem budynku Gdyńskiego Akwarium (1967-70), czy kontynuującego międzywojenną koncepcję projektu na Forum Morskie z lat 50. Założenie gmachu dworca jak i akwarium są świetnymi

przykładami architektury tzw. późnego modernizmu. Usytuowany skośnie względem do nadmorskiego krajobrazu budynek dworca zakomponowany jest horyzontalnie wzdłuż nabrzeża. Charakterystyczne jest wyrzucenie na zewnątrz elementów konstrukcyjnych, w tym klatek schodowych. Uwagę zwracają również wielkie rozłożyste przeszklenia ścienne.

12. KAMIENICA ADAMA I MARIANNY ORŁOWSKICH, UL. ŚWIĘTOJAŃSKA 68

Kamienica Orłowskich to kolejne dzieło specjalizującego się w luksusowym budownictwie mieszkalnym Zbigniewa Kupca. Budynek powstał w 1936 roku. Zakomponowany z dwóch niejako przenikających się ze sobą części – prostopadłościennej i zaokrąglonej. Poziome pasy

okien i pasy kamiennej okładziny ułożone są typowo dla architektury lat trzydziestych cienkich przeszklonych płaszczyzn witryn parteru. Powtarza w ten sposób wrażenie unoszenia się budynku nad ulicą, niczym okrętu na wodzie. Wykończenie drugiej, zachodniej części kamienicy także swoją wysokością [illegible] wyróżnia się w pierzei ulicy. W przyziemiu budynku mieścił się luksusowy, nowocześnie urządzony „Bon Marché” – Polski Dom Towarowy.

13. KAMIENICA ANTONIEGO OGOŃCZYKA – BLOCHA I LEONA MAZALONA, UL. ŚWIĘTOJAŃSKA 122

Jedna z najbardziej rozpoznawalnych kamienic Gdyni, zbudowana według projektu swojego właściciela, absolwenta Wyższej Szkoły Technicznej w Gdańsku, Leona Mazalona oraz warszawskiego architekta Stefana Kozińskiego w 1937 r. Reprezentuje ona tzw. styl nowoczesnych kamienic gdyńskich, utrzymanych w duchu późnego funkcjonalizmu, realizujących postulaty Le Corbusiera. Wielkie przeszklenia zaokrąglonego

narożnika doświetlają ogrody zimowe. Wolny parter wspierają filary. W szczycie ostatniej kondygnacji – taras. Charakterystycznymi elementami kamienicy są rzędy zaokrąglonych balkonów układające się w „morskie fale”. We wnętrzu uwagę przyciągają barwne kompozycje posadzek holu i klatki schodowej, przypominające malarstwo konstruktywistyczne.

14.A/14.B ZESPOŁY MIESZKANIOWE ZUPU, UL. PIŁSUDSKIEGO 50/UL. ŚWIĘTOJAŃSKA 139

Bogdan Lachert, jeden z najwybitniejszych polskich architektów XX w., specjalizujący się w projektowaniu nowoczesnych funkcjonalnych domów, zrealizował w Gdyni na początku lat 30. dwa zespoły budynków mieszkalnych dla pracowników Zakładu Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych. Zarówno w dwóch budynkach przy ul. Piłsudskiego, jak i w składającym się z trzech bloków zespole

przy Świętojańskiej, zastosowany rozwiązania typowe dla budownictwa finansowanego przez inwestorów społecznych. Proste, cztero- i pięciokondygnacyjne bloki mieszczą po kilkadziesiąt mieszkań o różnej wielkości, spełniając postulat nagłaśnianego przez architektoniczną awangardę „mieszkaniowego minimum”. Na parterach zamiast sklepów znajdują się mieszkania. Skromną elewację budynków urozmaicają tylko rytmicznie rozmieszczone balkony o zaokrąglonych narożnikach i klinkierowa okładzina cokołów. Przestrzeń pomiędzy blokami zajmuje zieleniec – miejsce odpoczynku dla mieszkańców.

15. KAMIENICA WIESŁAWA TUCHOŁKI, UL. ARMII KRAJOWEJ 9

Autorem projektu tej luksusowej kamienicy z 1936 roku jest Zbigniew Kupiec. Kompozycja bryły budynku to przenikające się wzajemnie prostopadłościany o różnych wysokościach. Zróżnicowanie wysokości poszczególnych części oraz cofnięcie ostatnich kondygnacji to typowe cechy modernizmu. Uwagę zwraca ekspresyjnie zakomponowany narożnik nie – jak w częstym przypadku gdyńskich kamienic – miękko zaokrąglony, lecz prostokątny, podkreślony zastosowaniem wielkich przeszkleń

w postaci narożnikowych okien. Nowoczesność formy uwypuklona została dodatkowo przez skontrastowanie narożników z okładziną witryną parteru. Budynek realizuje część postulatów corbusierowskich. Uwzględniono w nim otwarty, wolny plan: każde z mieszkań posiada wydzielone strefy funkcjonalne: dzienną, gospodarczą i sypialną. Na dachu umieszczony był taras widokowy, piony narożnikowych okien zaś kryją zimowe ogrody.

16. WILLA HRABINY MAGDALENY ŁOSIOWEJ, UL. KORZENIOWSKIEGO 7

Właścicielka willi, Magdalena Łoś, mieszkała w „Starym Dworze” – rezydencji przy ul. Korzeniowskiego 12. Zwany dziś od jej nazwiska „Łosiówką” dom przy tej samej ulicy pod numerem 7 wybudowała z myślą o wynajmie i swoich gościach. Zaprojektowali go dla niej Zbigniew Kupiec i Tadeusz Kossak w 1934 roku. Budynek szybko stał się symbolem nowoczesnego, luksusowego domu. Utrzymany jest w stylu tzw. funkcjonalizmu kubicznego, zakomponowany poziomo, z prostych, kubicznych form przenikających się wzajemnie. Białe gładkie płaszczyzny ścian grają z [illegible] przeszkleniami oraz klinkierową okładziną pionowych kolumn pergoli i kominem. Poziomą kompozycję podkreśla dodatkowo niski, [illegible] ogrodzenie płaszczyznowe łączący się z budynkiem i garażem.

17. DOM WIELORODZINNY „OPOLANKA”, UL. PIOTRA SKARGI 6

Jeden z pierwszych czynszowych domów Kamiennej Góry powstał w latach 1936-1937 na zlecenie rodziny [illegible]. Zaprojektowany został w stylu tzw. „funkcjonalizmu opływowego” przez Władysława Prochaskę i Tadeusza Jędrzejewskiego. Architekci, chętnie łączący w swoich projektach formy kubiczne z obłymi, posiały symetryczną

bryłę „Opolanki” przełamując wysoko umieszczoną centralną, przeszkloną klatką schodową przed frontem elewacji. Wyraźnie podkreślono tę oś także w ten sposób na wejście. Narożniki budynku zostały zaokrąglone, podkreślone [illegible] wybiegających przez narożnik budynku balkonów. Całość rozwiązania zostało zwieńczone kondygnacją, [illegible].

18. DOM CZYNSZOWY KONOPKÓW, UL. SŁUPECKA 5

Stojąc u zbiegu ulic Słupeckiej i Pomorskiej można ulec wrażeniu, że oto się przed dziobem okrętu. Fasada narożnego domu Konopków zakomponowana została niczym przednia część statku. Obły róg główna łączy się z elewacjami, które na całej szerokości opinają płaskie gładkie

ściany oddzielone od pasów okien prostymi gzymsami. Autorem projektu budynku powstałego w 1936 roku jest Stanisław Ziołowski. Warto zajrzeć do wnętrza domu, gdzie zachowały się oryginalne elementy wykończenia: barwne posadzki, stolarka i okucia, a klatkę schodową [illegible].

19. I 20. „BUDAPESZT”, „CHINY” I „OBRYWANA WARSZAWA” – DZIELNICE BIEDY

„Budapeszt”, liczący ok. 90 baraków, zajmował m.in. ul. Śląską, Warszawską i Wąsowiczów. „Chiny” leżały bliżej centrum, w okolicach ul. Portowej, Żeromskiego i Waszyngtona. Po „Obrywanej Warszawie”, liczącej ponad 1000 mieszkańców, do dzisiaj pozostały tylko ślady przy ulicy Kartuskiej. Gdyńskie biedo-dzielnice [illegible] powstawały we wszystkich częściach miasta. W latach 20. i 30. stanowiły widok tak samo częsty co styl okrętowy. Zakładali je przybywający w poszukiwaniu pracy nowi mieszkańcy. Choć bezrobocie było tu niższe niż w innych polskich miastach, i tak przekraczało 10%, [illegible] (w ciągu kilkunastu lat liczba mieszkańców zwiększyła się z 6 do 120 tys.). Przybysze osiedlali się w prowizorycznych barakach, [illegible]. W połowie lat 30. w Gdyni mogło funkcjonować nawet 2,5 tys. nie spełniających podstawowych norm i standardów mieszkaniowych baraków. Szacuje się, że stanowiły one 1/3 wszystkich miejskich zabudowań. Zamieszkali je nie tylko bezrobotni, ale także robotnicy, drobni handlarze i urzędnicy. [illegible]

WIĘCEJ INFORMACJI O GDYNI W BUDOWIE I ARCHITEKTURZE:

www.artmuseum.pl, www.sparnet.pl
www.ung.gdynia.pl, www.gdynia.pl

AUTORZY MAPY
TEKST: Cezary Łasowski
FOTOGRAFIE: Sławomir Kitowski
KONCEPCJA GRAFICZNA: Paweł Łysiak [Czerwiak Studio]
KURATOR GDYNI W BUDOWIE: Tomasz Fudala [Muzeum Sztuki Nowoczesnej w Warszawie]

Grafika ulic na podstawie mapy Gdyni „Mapa 2000”